

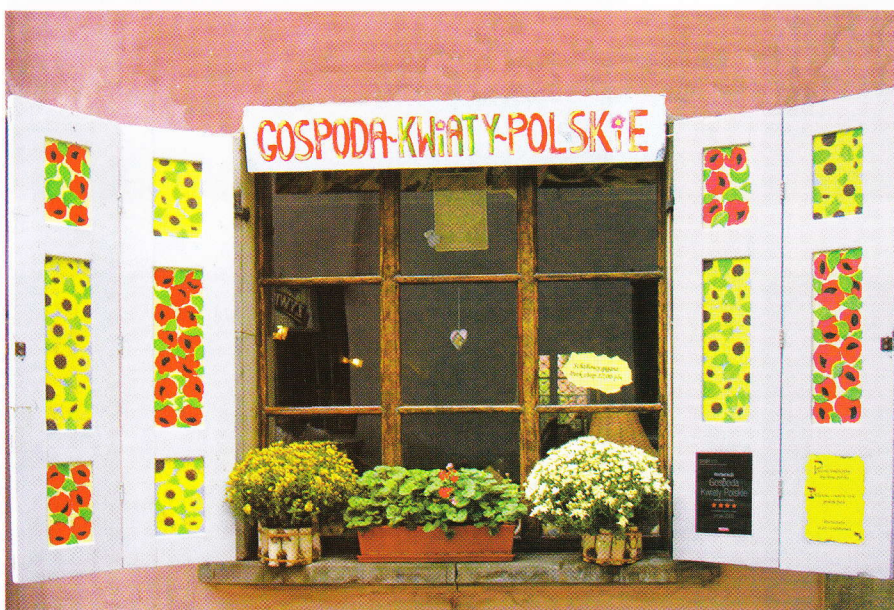

האנדרטה של המלך זיגמונט השלישי בעיר העתיקה

ורשה (WARSZAWA) הבירה המלכותית

עיר עתיקה משוחזרת המשתלבת עם זו החדשה; ארמונות מלכותיים לצד ארכיטקטורה מודרנית; אתרי תרבות והיסטוריה למול פארקים ושמונות טבע; צילי שופן המרנינים ושפע מראות צילומיים. זו ורשה - הבירה התוססת של פולין

כתבה וצילמה שוש להב

חזית יצירתית בבית קפה

ורשה, בירת פולין, היא כיום עיר גדולה בעלת פנים רבות, המשתלבת מסורת עם אורח חיים מודרני. מרכז מדע ותרבות, מקום מושבם של מוסדות פיננסיים גדולים ואבן שואבת לתיירים. היא התברכה בשפע ריאות ירוקות של גנים, פארקים וכיכרות מטופחות. משופעת במופעי תרבות, פסטיבלים וארועי חוצות. יש בה המון מסעדות, בתי קפה ופאבים והאוכל מגוון וטעים עד מאד. ורשה מאופיינת באתרים המרתקים בתולדותיהם ומרהיבים לצילום.

בימי הביניים היה פה ישוב קטן, שרק בתחילת המאה ה-14 קיבל זכויות עירוניות. טירת המלך הפכה לחצרו של המלך זיגמונט השלישי בסוף המאה ה-16, כאשר הבירה הועברה מקרקוב לורשה. באותה תקופה נעשו שינויים במבנה של העיר העתיקה, שחברה לעיר החדשה הממוקמת בשכונות והבנייה התפתחה אל מחוץ לחומות.

במלחמת העולם השנייה, כשפולין עמדה תחת הכיבוש הגרמני, הושמדה העיר העתיקה כליל. יתר חלקיה של ורשה חרבו גם הם (בעיקר לאחר "מרד ורשה" שהתרחש בין אוגוסט לתחילת אוקטובר 1944). הבנייה מחדש לאחר המלחמה נמשכה מספר שנים. מפליא הוא עד כמה הצליחו האדריכלים ומשקמי העתיקות לשחזר את שהיה, עד שכיום המבקרים בורשה אינם מבדילים בין הקטעים המקוריים של הבנייה ההיסטורית לבין הקטעים המשוקמים.

נהר הוויסלה חוצץ בין שני חלקי העיר המונה כ-1.8 מיליון תושבים. הצד המתייר יותר הוא הגדה השמאלית, בה מרכז העיר והעיר העתיקה. בכיכר המרכזית של העיר העתיקה יש שדרת בתי קפה עמוסה וכן דוכנים לממכר חפצי אמנות. כיכר הארמון, במרכז מתנשאת אנדרטה של המלך זיגמונט השלישי, היא תחילתה של דרך המלכים - השדרה המרכזית העוברת דרך המון כנסיות מרהיבות (ובהן כנסיית הצלב הקדוש, אשר במרכז ניצבת תיבה ובה לבו של שופן), ארמונות מפוארים וקלאסיים, גלריות ומוזיאונים (מומלץ לפקוד את מוזיאוני העיר הכוללים את המוזיאון הלאומי, המוזיאון ההיסטורי של ורשה,

המכון הפולני

מכוני תרבות פולין הם שלוחות של משרד החוץ הפולני. תכליתם בהפצת התרבות, ההיסטוריה והמורשת הלאומית ובקידום שיתופי פעולה בתחום התרבות, החינוך, המדע והחברה. בישראל מנהלים במכון את הפעילות ומארגנים ארועים מגוונים, בשיתוף עם מוסדות מקומיים. אמנים ויוצרים (כולל בצילום) מוזמנים לפנות למכון הפולני, להציע ולבדוק שיתופי פעולה. במכון בת"א, ניתן להציע בספריה ובחדר קריאת העיתונות, ללמוד פולנית, לבקר בתערוכות, לשמוע הרצאות ולקבל אינפורמציה על פולין.

המכון הפולני בישראל

טל' 03-6962059

inspol3@netvision.net.il

המוזיאון של המכון ההיסטורי היהודי, ארמון המלכים, מוזיאון ארמון ווילנוב ומוזיאון מרד ורשה), מהמבצר המלכותי עד לארמון לז'ינקי.

לורשה הגעתי כאורחת משרד החוץ הפולני, ביוזמתה של אליזבט פריסטר - מנהלת המכון הפולני בישראל ובסיועו של ניר טורק - מתאם התוכניות במכון (ועל כך תודתי העמוקה), במסגרת משלחת עיתונאים של האיגוד הישראלי לעיתונות תקופתית. 2008-2009 היא שנת פולין בישראל (ראו מסגרות נפרדות), ואך טבעי שגם כתבה זו תתרכז בעיקר בנושאים תיירותיים-תרבותיים ובהדגש על הצד הצילומי, כפי שחוויתי בסיוור שלי בורשה. כל עמוד בכתבה מוקדש לנושא אחר, ויחדיו ייצרו את המכלול המיוחד ומאפיין את בירת פולין, שהיא באמת עיר מפתיעה.

העיר העתיקה

ההיסטוריה של העיר העתיקה מתחילה במאה ה-14. תודות לשיקום ולשחזור המדהימים שנערכו בה, לאחר ההרס שנגרם לה במלחמת העולם השנייה, היא צורפה לרשימת אתרי מורשת התרבות העולמית של אונסקו.

המאפיין הבולט ביותר בה הוא העמוד של זיגמונט שבכיכר זמקובי. ברח' שפיינטויאנסקה הצר ניצבת קתדרלת יוחנן הקדוש הגותית מהמאה ה-15 ובה קבורים נסיכי מזוביה ומפורסמים נוספים. מכאן מוביל הרחוב לכיכר העתיקה והיפיפה, שבה בתי מגורים צרים וצבעוניים, ומומלץ לצלם את הסגנונות השמחה הזו.

הרחובות הקטנים והסימטאות הקסומות בה, מאוכלסים בגלריות רבות, בתי קפה ומסעדות. בכיכר העיר, ההופכת בקיץ לגלריה פתוחה, מוכרים הציירים תמונות נוף של ורשה ומציירים דיוקנים של העוברים ושבים. גם שחקנים ופנטומימאים מוצאים להם פינה להתבטא בה. כרכרות מצועצעות הנהוגות ע"י סוסים מקושרים, הם כלי הרכב הפופולרי באזור. כאן גם נמצא המוזיאון ההיסטורי של ורשה.

מעבר לברבקאן (המצודה המרשימה בעלת הלבנים החומות והמגדלים כמו מהאגדות), השער שחותם את חומות המגן של העיר העתיקה, מוביל רחוב פרטה לעיר החדשה, שנוסדה במאה ה-15. העיר העתיקה היא מקום מתוק, שכיף לבלות בו ולצלם אותו.

סגנונות ממנה תמיד תצוץ כנסייה

הברבקאן, המצודה המרשימה בעיר העתיקה

כיכר העיר העתיקה ססגונית ושוקקת חיים

שנת פולין בישראל

וכן כנסים, סדנאות וסמינרים. חלק גדול מהתוכנית מכוון לקהל צעיר וכולל לא מעט אטרקציות תרבותיות לילדים. האירוע החשוב מבחינת הדו-שיח התרבותי, הינו סדרה של סדנאות ליוצרים צעירים מפולין ומישראל.

התרבות הפולנית תיוצג באופן בולט בפסטיבלים הישראליים החשובים ביותר.

שנת פולין בישראל, שהחלה באביב 2008 ותימשך עד אביב 2009, היא יוזמה משותפת של משרד התרבות והמורשת הלאומית ומשרד החוץ הפולני. מטרת ה"שנה" היא קירוב בין החברה הישראלית והחברה הפולנית, בראש וראשונה ע"י חיזוק הקשרים התרבותיים, אולם גם באמצעות קשרים כלכליים, מדעיים ותיירותיים ושיתוף פעולה ארוך טווח בין מוסדות בשתי המדינות.

הוכנו מעל 70 אירועים בתחומי המוסיקה, תיאטרון, מחול, אמנות, צילום, קולנוע וספרות,

לפרטים נוספים:

www.poland-israel.org

ארמון התרבות והמדע (Palac Kultury i Nauki)

מראה הנשקף ממרפסת התצפית בקומה ה-30 בעת דמדומים

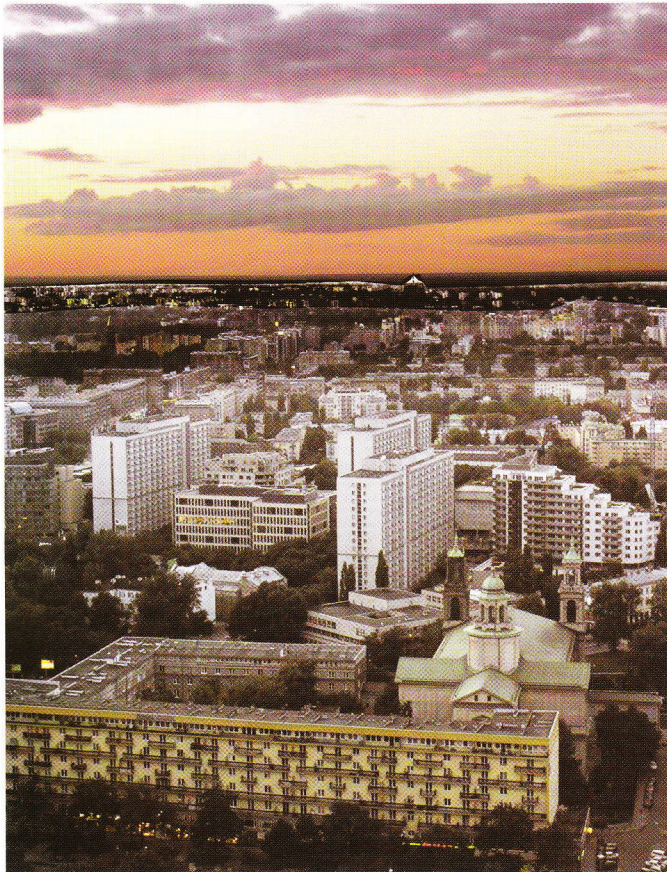
ליצני העיר מספרים כי הסיבה ליופיה של העיר, כשמשקיפים עליה ממרום המגדל, היא שמשם לא ניתן לראות את המגדל עצמו... אבל אני חייבת להתוודות שהמגדל מצא חן בעיני וצילמתי אותו במהלך שעות היום, מזווית שונות ברחבי העיר, וכמובן בלילה, כשהוא מואר ונראה זוהר. אסור לצלמים לוותר על הצילומים הפנורמיים או בתקריב, ממרפסת התצפית. **מרהיב!!!**

אולמות של תיאטרון, קונצרטים ותערוכות, בית קולנוע ומשרדים. בעת שביקרתי הוצגה התערוכה הגדולה על אינשטיין (שנדהה אליהם ממוזיאון המדע בירושלים). בקומה ה-30 יש מרפסת תצפית, ממנה משקיפים על כל העיר מבעד הפתחים, שלשמחתנו הצלמים, הם נטולי זכוכיות. אם היום יפה והשמש זורחת, זו חוויה מיוחדת, ולעת שקיעה, מראה רומנטי מאין כמותו!

אחת הדרכים המומלצות להתרשם מאזור כלשהו ולצלמו במלא הדרו, הינה לעלות למקום גבוה ולצפות ממנו אליו. כדי לקבל פרספקטיבה מקיפה על גודלה ויופיה של ורשה, הבירה התוססת של פולין, עלינו למרומי הבניין הגבוה בעיר, שהפך לאחד מסמליה המובהקים של ורשה - ארמון התרבות והמדע. ממרומי הקומה ה-30 תצפתנו על העיר וממש התאהבנו במראות עוצרי הנשימה.

ארמון המדע והתרבות הוא מגדל ענק, אשר בראשו צריחים ושעון, שזכה לכינוי "המפלצת של סטלין". המגדל, שמעורר עד היום יכוחים רבים בקרב בני העיר, נבנה באמצע שנות החמישים כמתנה של סטאלין מהעם הסובייטי, לבני העם הפולני. לא שהפולנים רצו כל כך במתנות ממנו (או בכל קשר אחר), אבל לא נמצא האדם שסירב למשוהו שסטאלין הציע, ונשאר בחיים לספר על כך... וכך, כשהמשטר הקומוניסטי בפולין כבר חלף עבר, ניצבת עדיין בלב העיר "המפלצת" במלא קומתה, וממשיכה להציץ (דוגמת "עינו של האח הגדול") על כל ורשה. באותה מידה, היא (המפלצת) גם נראית מכל מקום בעיר.

המבנה בנוי כהעתק של שישה מגדלים דומים הנמצאים במוסקבה וכמותו ניצבים גם בבירות המדינות שבהם שלטו הקומוניסטים. במקום

מראה הנשקף ממרפסת התצפית בקומה ה-30 לעת שקיעה

ארמון המדע והתרבות ("המפלצת של סטלין")

פארק לז'ינקי (Lazienki Park)

מזרקה, פרחים ופסלים בחזית ארמון לז'ינקי

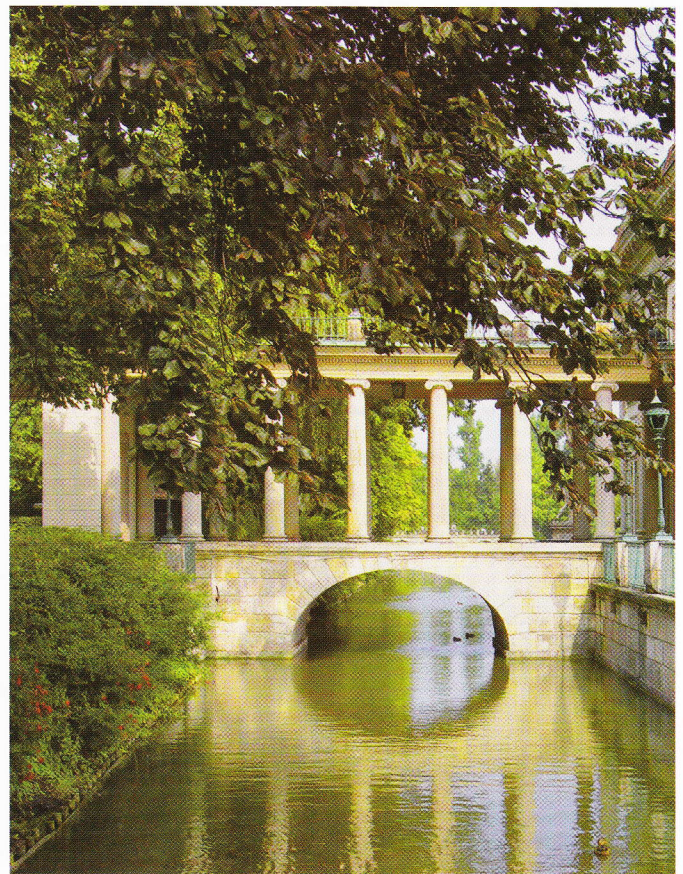
גם מי שאינם חובבי טבע וארמונות, לא יעמדו בקסמי פארק לז'ינקי הכי מפורסם בורשה: יערות, מעברי מים, גשרונים, ארמונות, אגם קסום עם סירות משוטטים, טווסים משוטטים. ביציאה מהגן (או בכניסה, תלוי מהיכן מגיעים) באלוה אויאזדובסקה, ניצב פסל ענק של שופן ומסביבו גן ורדים. ביניהם מפוזרים ספסלים כמו באמפיטאטרון פתוח. בימי ראשון, אם לא יורד גשם, מתקיימים כאן רסיטלים לפסנתר פתוחים לכל, מיצירות שופן - המלחין הלאומי של פולין. מוסיקה, בריכת מים שלתוכה משתקף הפסל שפיסל ואצלב שימנובסקי (ראו תצלום השער), ורדים ושמיים כחולים, מה עוד אפשר לבקש? זהו הפארק הגדול ביותר בורשה (כ-720 דונם). פירוש שמו "פארק המרחצאות", והוא גם מכונה פארק שופן, בגלל פסלו הענק של שופן הנמצא בו. מלכה האחרון של פולין, סטאניסלב אוגוסט פויאטובסקי, רכש את הפארק בשנת 1764, פיתח ובנה בו כמה ארמונות, כשהמפואר והגדול ביותר הוא הארמון על המים, הבנוי על אגם לז'ינקי, ושימש אותו כמעון הקיץ. כיום משמשים הארמונות כגלריות אמנות. בפארק יש גנים בסגנון אנגלי, ובהם מסלולי הליכה רבים. בעלי חיים קטנים, כמו סנאים, טווסים וברווזים מסתובבים בו חופשי.

ההשתקפויות בתעלות המים מתחת לגשרים, הקטנים, עיצוב הגנים ושילובי הפסלים בהם, הסירות הירוקות המשייטות באגם היפיפה, בקיצור, גן עדן וחגיגה לצלמים.

באשר לסנאים, הם רגילים לחברת בני אדם, ולכן כדאי להצטייד בשקית אגוזים (או שאריות לחם לברווזים). מי ששכח יכול לרכוש בכניסה. תנסו להשתמש במילים "בשקה, בשקה", שמשום מה השתרשו כקריאה לסנאים המתגוררים בין ענפי העצים. אם לא יועיל, האגוזים כבר יעשו את העבודה... ולצלם את הסנאים, זה באמת חמוד.

שייט באגם הקסום בפארק

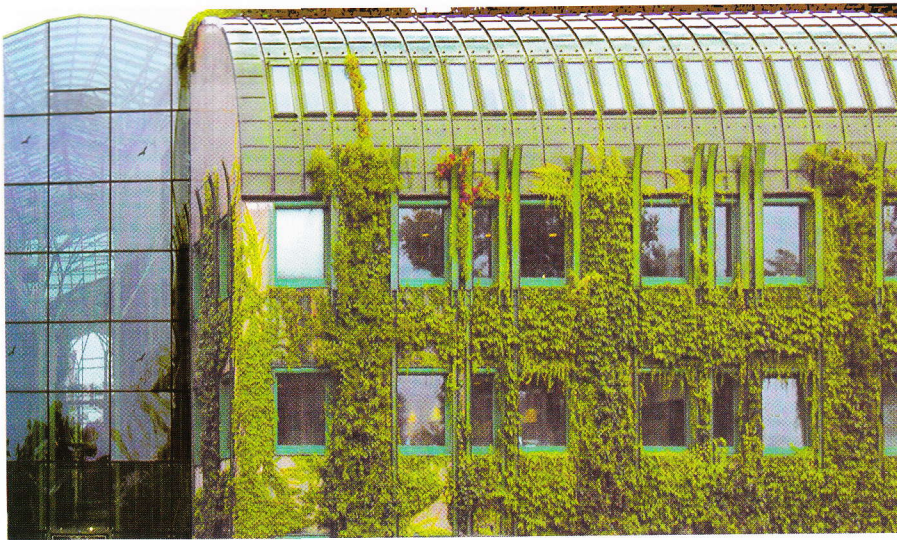

גשר על תעלת מים בפארק לז'ינקי

האוניברסיטה של ורשה (Uniwersytet Warszawski)

האטרקציה של אוניברסיטת ורשה, הותיקה והמכובדת, היא ללא ספק הקומפלקס החדש, המודרני, האקולוגי והמיוחד שלה - הספרייה.

החזית הצדדית של הספרייה, עטופה כולה בצמחייה בחשיבה אקולוגית

זו אולי הספרייה היחידה בעולם שראוי לבקר בה, לאו דווקא בגלל הספרים ואולמות הקריאה שבה, אלא בזכות הבניין יוצא הדופן, שחזיתו מצופה נחושת ירקרקת. הספרייה, שנבנתה ע"י האדריכל בוג'ינסקי (שגם תכנן את בית המשפט העליון), הושלמה ב-1994 ונחנכה ע"י האפיפיור הפולני הנערץ יאן פאול השני (קרול וטילה) ב-1999. האדריכלים הפולנים הטביעו על הקיר את כל מכמני תרבות העולם - נוסחאות מתמטיות, תווי מוסיקה וכתב-יד בשלל שפות, בהם לוח ענק בשפה העברית: "ואתה בן אדם אל תירא מהם ומדבריהם".

משמאל לבנין, ליד מגרש החנייה, מובילות מדרגות אל גג הספרייה. זהו שיעור מאלף כיצד ניתן לנצל מקום פונקציונלי כמו גג של בנין, עם מתקני אוורור, ולהפוך אותו לגן פורח עם גשרונים ופינות ישיבה, מסלולי הליכה ופינות תצפית אל הנהר והעיר, חלונות זכוכית ענקיים הקורעים את תקרות אולמות הקריאה. בלובי הענק שתקרתו הגבוהה זכוכית, ניצבים ברום פסלים מרשימים.

החזית הצדדית החיצונית של הבניין עטופה כולה בצמחייה, התחשבות מירבית באיכות הסביבה, ולמעשה, כל הקומפלקס מעיד על חשיבה אקולוגית. נחצה אל הפארק הקטן שממול למבנה ונוכל לצפות במבנים האחוריים המעוצבים בארכיטקטורה סופר מודרנית.

האוניברסיטה עצמה מרוכזת, ברובה, בקומפלקס מהודר של ארמונות מבהיקים בלובנס, עטופים בעצים וצמחייה, משדרים מכובדות ואצילות. לאורך השדרה האלגנטית שממול לאוניברסיטה, פזורות פקולטות נוספות במבנים מעוצבים, וביניהם אגף של ארמון צ'יפסקי, בו גרו הוריו של שופן, וכיום שוכנת האקדמיה לאמנות יפה. בולטת, כמובן, האקדמיה למוזיקה הקרויה, איך לא, על שמו של פרדריק שופן, שאליו עוד נגיע בהמשך הכתבה.

ארכיטקטורה סופר מודרנית בולטת במבנה הספרייה

בלובי הספרייה, תקרת זכוכית קמורה ופסלים ברום

האקדמיה למוסיקה על שם שופן

לצד כפרים שוקטים

לצד הנופים האורבניים, מציעה פולין ארמונות, טירות ובתי אחוזה, אתרי סקי וכפרים ציוריים. במדינה שרבע משטחה מכוסה יערות ירוקים - ביתם של חיות בר רבות, ניתן בהחלט להנות מנופש רוגע ואותנטי, במיוחד באזורי הפארקים הלאומיים הפזורים בפולין ובאזורים הכפריים הטובלים בנוף חקלאי.

כיון שמרבית אוכלוסייתה קתולית, מרובות בה כנסיות התופסות מקום מכובד בחיי התושבים, בעיקר באזורים המבודדים והמרוחקים מסביבה עירונית, כיון שאין בהם כמעט היצע תרבותי זהו גם מקום התכנסות חברתית.

יצאנו מורשה, לאזור הכפרי שממזרח לה. הנופים המישוריים מלאו ביערות, שטחים חקלאיים מעובדים עד האופק, מאד פסטורלי. מידי פעם צץ כפר כמו מהאגדות, בתים לבנים, גגות אדומים, נחבאים ומציעים מתוך הנוף. אנחנו נעצרים מידי פעם, יורדים מהרכב לצורך צילומים וממשיכים, עד שהגענו לגוולומפ. לכאורה כפר ככל האחרים, אך מלוונו ידעו היטב מה צפוי לנו שם. זה היה שווה כל רגע. בקומפלקס אחד ניצבות שתי כנסיות מרהיבות. האחת קתדרלה שנראית כמו טירה מכושפת, עטופה בעצים גבוהי צמרת, שקרני השמש משחקות בין הענפים. השנייה, כנסייה לשימור, המעוצבת בדומה לכנסיית מאריה שבנצרת (כן, אצלנו בישראל) וקירותיה החיצוניים מעוטרים בציורים עזי צבע ויפייים.

כנסייה וקתדרלה בכפר גוולומפ

הביקור בכפר גוולומפ היה שינוי מרענן ונתן זווית ראייה אחרת, על חיי היום-יום של אנשי האזור. אבל הבונס הנוסף, היו כמובן האטרקציות הצילומיות הרבות שזימן לנו האזור הכפרי.

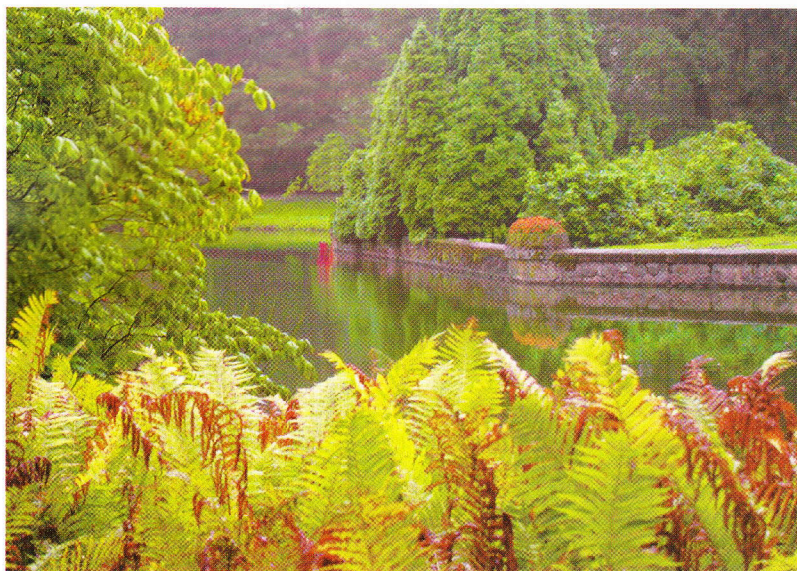
ממיתחם הכנסיות מוביל שביל שהוא בעצם שדרת פרחים ססגונית, לביתו של הכומר המקומי, שתפסנו אותו עובד בגינה. ואכן, יש תוצאות פרחוניות. במרחק פסיעה הגענו לעוד בית מבחיק, שהתברר שהוא משמש כמתנ"ס כפרי חביב, מקום מפגש חברתי, העברת חוגי מלאכת יד, ואף הוצע לנו לרכוש מזכרות נחמדות מעשה ידי המקומיים.

כנסייה לשימור בכפר גוולומפ

הכניסה לבית הכומר הכפרי

מראה מרהיב ביופיו של האגם וסביבו צמחיה באחוזה ZELAZOWA WOLA

חזית בית הולדתו של שופן, שהפך למוזיאון, באחוזה ZELAZOWA WOLA

פינת ישיבה בבית האחוזה

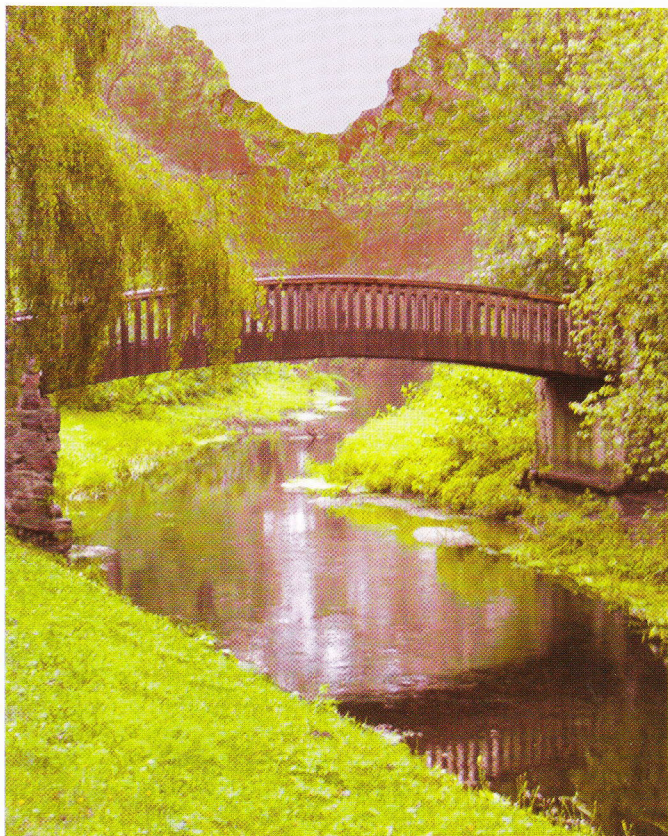
ז'לז'ובה וולה (ZELAZOWA WOLA)

בית הולדתו של שופן

אחוזה ZELAZOWA WOLA (בתרגום מילולי: רצון-ברזל), הנמצאת באזור כפרי ממערב לורשה, היא מקום שלו ומרשים. גן רחב ידיים ובו עצים רבי מידות וענפים, דשא מטופחים וערוגות פרחים. ביניהם שבילים ראשיים וצדדיים, המוליכים לפינות חמד בגן המטופח והכי הרבה - פסלים של שופן בתנוחות ועיצובים שונים. אכן מקדש מעט, למי שאין ספק כי נחשב הוא למלחין הפולני החשוב, הידוע והמשפיע ביותר בתולדות המוזיקה. העובדות יעידו כי שופן אכן נולד בבית זה, בו שימש אביו (שהיה ממוצא צרפתי ונשא לאישה פולניה כשרה), כחונך בצרפתית לבעלי האחוזה האמידים. יש מחלוקת על תאריך לידתו המדויק - האם 22 בפברואר או ב 1 במרץ 1810, אולם התקופה שחי בבית זה היתה קצרה ביותר. באוקטובר שנת 1810, בהיות התינוק פרדריק כבן מחצית השנה, עבר אביו לורשה לשמש כמורה. מאז ועד גיל 20 חי שופן בעיר הבירה, שם למד ושם החל את הקריירה המוזיקלית - אותה המשיך בפועל לאחר מכן בעיקר בצרפת. במהלך שנותיו בפולין בין השנים 1810 ועד 1830, מתועדים שני ביקורים שלו בז'לז'ובה וולה, כולל בחופשת חג המולד של שנת 1825, אותה בילה פרדריק בן ה 15 עם אחותו בבית זה. לפני צאתו לחו"ל ב-1830, בא לז'לזובה-וולה, להפריד מאימו ואחותו - ואז בפועל גם נפרד מבית הולדתו ומפולין - אליה לא שב עד מותו משחפת (כנראה), ב-17 באוקטובר 1849 בפריס, שם התאהב בסופרת ז'ורז' סאנד, יצר, התפרסם, נפטר. גופתו נשרפה אך, על-פי המסופר - לבו הוחזר ע"י אחותו לפולין, והוא מונח בתיבה בכנסיית הצלב הקדוש בורשה.

לבו של שופן שמוזר בתיבה בכנסיית הצלב הקדוש בורשה

גשר על פלג מים באחוזת ZELAZOWA WOLA

פסלו של שופן, עפ"י אמונה עממית, ליטוף הברך מעניק ברכה

פינת חמד נוספת באחוזת ZELAZOWA WOLA

ז'לז'ובה וולה נפרדה משופן בהיותו בן כמחצית השנה, ולמרות זאת הפך מקום זה אבן שואבת למעריצים וכסמל לקשר של שופן לאדמתה של פולין. הבית בו נולד הפך למוזיאון, הפסנתר שבו ניגן עומד על מקומו, מידי יום ראשון מושמע קונצרט מיצירותיו לקהל המבקרים באחוזה, וצלמים מתענגים על המראות הפסטורליים. ■

**כתבה ראשונה בסדרה על פולין.
בגיליון הבא ניפגש בקרקוב.**

הפסנתר בו ניגן שופן בילדותו, במוזיאון באחוזה